

a) a *tanítási órákon* (a helyes fogalmak, normák elfogadtatása, a helyes erkölcsi nézetek kialakítása érdekében),

b) a *napközi otthomban* (különösen a tanulás és a manuális foglalkozások vonzóbbá, tartalmasabbá tétele érdekében),

c) az *úttörő mozgalomban* (maguknak teremtsenek otthont, ne várjanak mindent másoktól a táborokban, pl. konyhai munkák végzése),

d) az *iskolán kívüli tevékenységben* (mezőgazdasági munkákban ne nézzék el, hogy egyesek lógnak, esetleg csalással emeljék teljesítményüket),

e) *otthoni környezetükben* is aktívan működjenek közre a család munkájában (bevásárlás, főzés, takarítás, kerti munka stb.).

El kell érni, hogy a *verbális iskolával szemben*, amelynek eredményeként valamennyien mondták: nálunk a munka becsület és dicsőség dolga, *nevelőiskoláink* eredménye az legyen, hogy valóban szeressenek dolgozni. Tanulmányozzák ennek érdekében Az általános iskolai nevelés és oktatás tervének *követelményeit* is, amelyből megtudhatják, hogy a különböző tantárgyak követelményeiből miképp áll össze az általános iskola osztályokra bontott, de a tantárgyi határokat átlépő egységes *követelményrendszere* pl. a munkára neveléssel kapcsolatban.

6. Két hibát mindenképp ajánlatos elkerülni. A pedagógiában sohasem indulunk nulla pontról. Gyermkeink már kialakult szokásokkal lépik át az iskola küszöbét, első feladatunk éppen ezért, hogy társadalmilag értékes szokásaikat *megerősítsük*, a helyteleneket *lebontsuk*. Nemcsak a gyermekek között találunk különbségeket ebből a szempontból, hanem egyes iskolák között is. Van, ahol a *fizikai munka megszeretése* a fontosabb feladat, másutt a *szellemi munka jogosultságát*, fontosságát kell elfogadtatni gyerekekkel és szülőkkel. Előfordulhat az is, hogy az iskola közvéleményét abba az irányba szükséges irányítani, hogy benne ne azok imponáljanak, akik nagyobb kézzel merítenek a terített asztalokról (gépkocsin érkeznek, mindenük megvan stb.), hanem azok, akik többet tesznek le az asztalokra (tanulással, közéleti tevékenységgel, magatartásukkal).

Ezeket a helyi sajátosságokat figyelembe véve juthat el az értekezlet a záró mozzanathoz: a *feladatok meghatározásához*. Ezek viszont csak akkor töltik be szerepüket, ha az értekezlet nem megfogalmazásukkal, hanem *megvalósításukkal* ér véget. Ebből a szempontból érvényes értekezleteinkre Madách szava: „minden vég és kezdet is – egyszerre.”

BALTÁSI JUDIT
Kaposvár

Milyen szintet értek el negyedikeseim a kiemelt esztétikai nevelés eredményeként?

Iskolánkban – a Kaposvári Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában – négy éve folyik komplex anyanyelvi kísérlet, melyet a kutatócsoport aktív közreműködésével dr. Bellyei László főiskolai tanár vezet.

Az utóbbi két évet kiemelten az esztétikai nevelésre fordítottuk. Úgy gondoltuk, a harmadikos gyerek elérheti azt a szintet, hogy a műalkotásokat – megfelelő magyarázat segítségével – önálló élményként is be tudja fogadni, meg tudja érteni, át tudja élni, tovább tudja adni.

Kísérletünkben az irodalmat, az irodalmi élménynyújtást (látási és hallási megalapozottság, fantázia-ébresztés) tekintettük alapvetőnek, meghatározónak. Ehhez kapcsoltuk a képzőművészeti (látásra alapozott) és a zenei (hallásra épített) élményt, melyet gyakran kísért mozgásos tevékenység is. Így próbáltuk az objektív valóság sokoldalú érzékeltetésével, az élmények több irányú elemzésével, de főképpen *érzelmi* hatással tanulóink személyiségét alakítani, továbbfejleszteni.

Mivel most nem a kísérlet részletes ismertetése a célom, csupán annyit közlök, amennyi az eredmények tárgyilagos értékeléséhez feltétlenül szükséges.

Harmadik osztályosaimmal havi két, negyedikeseimmel havi egy heti anyanyelvi óráink teljes óraszámában foglalkoztam olyan témákkal, melyek kiemelten az esztétikai nevelést szolgálták. Évi programunkban tudatosan megterveztük azt az irodalmi, zenei, képzőművészeti anyagot, melyet a téma azonossága fogott össze – lehetőséget adva a különböző oldalú megközelítésre.

Pl.: 3. osztály:

Téma: A munka szerepe az ember életében.

Irodalmi szemelvény: Daniel Defoe: Robinson – IX. fejezet Csónakkészítés. (Részlet a regényből.)

Zenei szemelvény: Schumann: A vidám földműves.

Képzőművészeti szemelvény: Levitan: A Földközi-tenger partján, Carlo Casso: Il veliero (A vitorlás).

Vagy 4. osztály:

Téma: A farsangi hangulat, vidámság.

Irodalmi szemelvény: Csokonai V. M.: Dorottya. (Elb. költ. II. k. 1., 2., 9., 11. versszak.)

Zenei szemelvény: Mozart: Kis éji zene – III. rész: Menüet.

Képzőművészeti szemelvény: Művészi fotók a fertődi Eszterházy kastélyról.

Ezen az órakon igyekeztem a sokoldalú elemzés mellett a tanulókat véleményformálásra, előre-, illetve továbbgondolásra, elképzelésre, megváltoztatásra, alakításra készíteni. Ahol pedig lehetőségem volt rá, gyakoroltattam a szerepjátszást, illusztráció-készítést, mozgás-motívumok elképzeltetését és végzését, gyűjtést, rendezést stb. Élénken figyelemmel kísértem a tanulók későbbi érdeklődését is az egyes témák iránt. Pl.: A szokásos napi versválasztásuk mennyire alkalmazkodik a részletesen feldolgozott témákhoz olyankor is, amikor már az ún. hagyományos anyaggal foglalkozunk. Vagy: indoklásuk alapját mikor képezi a tanult, vagy – a tanultaktól inspirálva – a témához kapcsolódó önállóan szerzett ismeret. Vagy: írásbeli munkájuk stílusa – esetenként tartalma – hogyan tükrözi azt a pluszt, amit kaptak, vagy a tanultak alapján önállóan szereztek.

Így a negyedik osztály végére kíváncsian vártuk, hova, milyen szintre jutottak tanulóink több vonatkozásban. A mérések sokoldalúak voltak. Vizsgáltuk pl. az olvasást, írást, írásbeli kifejezőképességet, helyesírást, gondolkodási szintet. Én pedig a műalkotások önálló elemzésében elért szintet, a műalkotásoknak a tanulókra gyakorolt hatását, az ezek által kiváltott érzelmi megnyilatkozásait mértem, kontroll- osztályom az egyik párhuzamos negyedik osztály volt.

Néhány adat a két osztályról:

	<i>Kísérleti osztály:</i>	<i>Kontrollosztály:</i>
1. Létszám:	23 fő	23 fő
2. Fizikai dolgozók gyermeke	7 fő	3 fő
3. Tanulmányi eredmény a 4. oszt. végén:	4,1	4,1
4. Olvasás eredménye a 4. oszt. végén:	4,2	4,4
5. Írás eredménye a 4. oszt. végén:	4,0	4,0
6. Fogalmazás eredménye a 4. oszt. végén:	4,2	4,0
7. Nyelvtan-helyesírás eredménye a 4. oszt. végén:	3,9	4,3

Felmérésem a tanulók *alkalmazási* szintjét is megmutatja, hiszen teljes egészében az önállóságukra, egyéni véleményükre, meglevő tudásukra bízta, hogy egy-egy adott

mű (kép, zene, vers) rájuk gyakorolt hatása alapján milyen más művészeti ágból vett művet kapcsolnak a megadott alkotáshoz, mely témájában, hangulatában vagy tartalmában stb. megfelel a kiemeltnek.

Az egyes témák évközi feldolgozása során ugyanis – mint már említettem – bizonyos támpontot, támasztékot jelentett a különböző művészeti ágból vett művek témaazonossága. A felmérésben azonban a tanulóknak csupán a megadott mű jelentett „biztosat”, és a többi társművészetből nekik kellett – önállóan – ehhez hasonlót vagy azonosat keresni.

Vizsgáljuk meg ezek után a konkrét eredményeket, hiányosságokat! A tanulók feladatlapon dolgoztak. A felmérést két nap végeztem, mindkét osztályban kétszer negyvenöt percig.

Az első feladatkörhöz [Csontváry K. M. Tivadar: A nagy Tarpatak a Tátrában c. képének egy részlete, mely Németh Lajos: Csontváry albumának (Corvina, Bp. 1974.) – 46. képe] a következő feladatok tartoztak:

1. Ki festette a képet véleményed szerint?
2. Nézd meg jól a képet! Mindent írd le róla, amit tudsz! (Ha ügyes vagy, rendszerezed a mondanivalódd!)
3. Keress ehhez a képhez illő verset (verseket)! Írd fel a címét, a költő nevét!
4. Miért ezt a verset (verseket) választottad? Indokold!
5. Keress ehhez a képhez illő zenét (vagy dalt!) Írd fel a címét, (ha tudod) a zeneszerző nevét!
6. Miért ezt választottad? Indokold!

<i>Feladat</i>	<i>Kísérleti osztály</i> (résztevő 23 tanuló)	<i>Kontrollosztály:</i> (résztevő 21 tanuló)
1. a) Felismerte a festőt:	20 tanuló 86,95%	3 tanuló 14,23%
b) Nem ismerte fel:	3 tanuló 13,01%	18 tanuló 85,71%

A kísérleti osztálynál kétségtelenül megmutatkozik, hogy Csontváry más műveivel már találkoztak a tanulók.

(Hiányosságként észrevételezem, hogy jó lett volna indokoltatni, milyen stílusjegyek alapján azonosították a festőt.) (A továbbiakban a tanulók száma és a százalékarány az első feladatnak megfelelő elrendezés szerint értendő.)

2. a) Elemzése rendszerezett:	13 tanuló	56,52%	3 tanuló	14,23%
b) Rendezetlenül néhány jó megjegyzése van:	7 tanuló	30,43%	10 tanuló	47,61%
c) Téves dolgokat is írt:	0 tanuló	–	1 tanuló	4,76%
d) Csak egy mondatot írt, de az jó:	3 tanuló	13,04%	5 tanuló	23,80%
e) Nem értékelhető a válasza:	0 tanuló	–	2 tanuló	9,52%

A harmadik feladathoz a tanulók felhasználhatták saját osztályuk könyvtárának köteteit.

3. A) a) Egy azonos témájú verset választott:	4 t. 17,34%	0 t. –
b) Egy azonos hangulatú verset választott:	5 t. 21,73%	6 t. 28,57%
c) Egy nem megfelelő verset választott:	2 t. 8,69%	4 t. 19,04%
B) a) Több azonos témájú verset választott:	2 t. 8,69%	0 t. –
b) Több azonos hangulatú verset választott:	8 t. 34,78%	0 t. –
c) Több nem megfelelő verset választott:	0 t. –	2 t. 9,52%
C) Semmilyen verset nem választott:	2 t. 8,69%	9 t. 42,85%
4. a) Versválasztásának indoklása jó:	12 t. 52,18%	0 t. –
b) Versválasztásának indoklása rossz:	3 t. 13,04%	4 t. 19,04%
c) Nem írt indokot:	6 t. 26,08%	7 t. 33,33%

A két osztály teljesítményét összehasonlítva feltűnő, hogy – bár a tanulók használhatták az osztálykönyvtár köteteit – a kísérleti osztály 23 tanulója közül csak ket-

ten nem találtak megfelelő verset a képhez, míg a kontrollosztályból 9-en a 21-ből. Ennek több oka van: mindenekelőtt az, hogy a kísérleti osztálybeli gyerekek megszokták a verskeresést, versolvasást, tehát számukra egy ilyen jellegű feladat mindennaposnak, nagyon egyszerűnek tűnt; másrészt éppen e tevékenységük miatt rengeteg verset ismernek, többet fejből is tudnak, ezért könnyen választottak az adott képhez (témájában vagy hangulatában) megfelelőt.

A versek közötti jó tájékozódásukat bizonyítja az is, hogy tíz tanuló több verset is talált, míg a kontrollosztályban egyetlen ilyen gyermek sem volt.

Az összehasonlításból feltűnik az is, hogy a kísérleti osztály tanulóinak több mint fele jól megindokolta versválasztását, míg a kontrollosztályban ilyen tanuló egyáltalán nem volt. („Jó” indoknak azt fogadtam el, amelyből világosan kitűnt, miért éppen azt a verset választotta.) Érdekes és egyben örömdetes, hogy a versek inkább hangulatilag azonosak a képpel, kevesebb tanulónál egyeznek témájuk szerint.

Fontosnak tartom a kísérleti osztály tanulóinak versválasztását a költők szerint is. Többségükben magyar költők műveiből válogattak: pl.: József Attila, Áprily Lajos, Weöres Sándor, Vasvári István, Tamkó S. Károly, Devecseri Gábor, Fodor József, Füst Milán, Szabó Lőrinc műveit, néhányan azonban – és ez megintcsak kedvező jelenség –, népköltést is választottak. Idegen költők közül Goethe és Theodor Storm verseit jelölték meg. A kontrollosztály tanulóinál csak Petőfi Sándor, Weöres Sándor, Zelk Zoltán és Takáts Gyula verscímeivel találkoztam.

Elemezzük most a zene (dal) választásokat!

5. feladat:

A) a) Zeneművet választott:	10 t. 43,48%	0 t. –
b) Dalt választott:	11 t. 47,82%	3 t. 14,28%
c) Semmit sem választott:	2 t. 8,69%	18 t. 85,71%
B) a) A választott mű megfelel a képnek (témájában, hangulatában vagy mindkettőben):	18 t. 78,26%	0 t. –
b) Nem megfelelő zeneművet (dalt) választott:	3 t. 13,04%	3 t. 14,28%
6. feladat:		
a) Választásának indoklása ó:	15 t. 65,21%	0 t. –
b) Választásának indoklása rossz:	1 t. 4,34%	3 t. 14,28%
c) Nem írt indokot:	5 t. 21,73%	0 t. –

A feladatlapon „dal”-on bármilyen iskolában vagy iskolán kívül tanult dalt értettem. Azért jelöltem meg így ezt a feladatot, hogy segítsek, könnyítsek a kontrollosztály tanulóinak, akik zeneelemzéssel csak ének-zene órákon foglalkoztak.

Szembetűnő, hogy – a könnyítés ellenére is – milyen nehéznek tűnt ez a feladat a kontrollosztály tanulóinak. Főképpen azonban az újszerű feladvány (egy adott képhez kellett dalt vagy zeneművet keresni) okozott gondot a gyerekeknek.

A második feladatkörben (Beethoven: VI. Szimfóniájának 2. tétele – Patakparti jelenet) a következő feladatokat kapták a tanulók:

1. Hallgasd meg a zenét!
2. Mindent írd le róla, amit tudsz! (Ha ügyes vagy, rendszerezd a mondanivalód!)
3. Keresd ehhez a zenéhez illő verset (verseket)! Írd fel a címét, a költő nevét!
4. Miért ezt választottad? Indokold!
5. Keresd a zenéhez illő képet (vagy készíts illusztrációt!) Írd fel a kép címét, a festő nevét!
6. Miért ezt választottad? Indokold!

A zenét a tanulók egyszer végighallgatták úgy, hogy közben nem foglalkoztak mással, csak élvezték. Azután még kétszer meghallgatták, megfigyelhették úgy, hogy közben már a feladatokkal foglalkoztak – a zene „kísérte” a munkát, illetve lehetőséget adott újabb gondolatokra.

2.

A) a) Elemzése rendszerezett, több jó megállapítása van:	6 t. 26,08%	0 t. —
b) Rendszeretlenül néhány jó megjegyzése van:	10 t. 43,48%	2 t. 9,52%
c) Téves észrevételei vannak:	5 t. 21,73%	6 t. 28,57%
B) a) Egy jó megjegyzése van csak:	2 t. 8,69%	6 t. 28,57%
b) Egy rossz megjegyzése van csak:	0 t. —	7 t. 33,33%

Feltűnő az összehasonlítás során, hogy a kontrollosztály tanulóinak nagy része csak egyszavas vagy egymondatos véleményt írt a zenéről.

A kísérleti osztály tanulóinak megoldásában azonban jóval több rendszerezett, illetve jó megjegyzés található. Öröndetes, hogy a gyerekek nagy része észerevette, és le is írta a zenében a madárcsicsergést utánzó motívumokat. Néhányan „történettel” válaszoltak a 2. feladatra, vagyis azt rögzítették, mit mond nekik a zene, miről mesélnek a hangszerek.

A 3. feladathoz ismét használhatták a tanulók saját osztályuk könyvtárának köteteit.

3.

A) a) Egy megfelelő verset választott:	8 t. 34,78%	3 t. 14%
b) Egy nem megfelelő verset választott:	5 t. 21,73%	12 t. 57,13%
B) a) Több megfelelő verset választott:	8 t. 34,78%	1 t. 4,76%
b) Több nem megfelelő verset választott:	1 t. 4,34%	1 t. 4,76%
C) Egy verset sem választott:	1 t. 4,34%	4 t. 19,04%

4.

a) Versválasztásának indoklása jó:	13 t. 56,52%	2 t. 9,52%
b) Versválasztásának indoklása rossz:	6 t. 26,08%	5 t. 23,80%
c) Nem írt indokot:	3 t. 13,04%	10 t. 47,61%

A számok önmagukért beszélnek.

Az ötödik feladatnál a rajzkészítés ismét a kontrollosztály kedvéért került a feladatok közé. Nagyon sokan készítettek azonban rajzot a kísérleti osztály tanulói közül is. Csak néhányan írtak egy-két műalkotáscímet.

A rajzokat a következő szempontok szerint csoportosítottam:

a) Megfelel-e a hallott zeneműnek —		
— az előbbi elemzéshez igazodva:	9 t. 39,12%	0 t. —
b) Nem felel meg elemzéshez igazodva:	10 t. 43,48%	20 t. 95,23%
c) Nem rajzolt semmit	1 t. 4,76%	0 t. —

A *barmadik feladatcsoport* Kis Dénes: Időkék dal vagy Nemes Nagy Ágnes: Nyári rajz c. verséhez kapcsolódott. A feladatok rendje:

1. Olvasd el a verseket!
2. Válaszd ki az egyik verset! Húzd alá a címét!
Mindent írd le róla, amit tudsz! (Ha ügyes vagy, rendszerezed mondanivalódat!)
3. Keress a vershez illő zenét (vagy dalt)! Írd fel a zeneszerző nevét, a mű címét!
4. Miért választottad? Indokold!
5. Keress a vershez illő képet (vagy készíts illusztrációt)! Írd fel a kép címét, a festő nevét!
6. Miért ezt választottad? Indokold!

Mivel ez volt az utolsó feladatcsoport, a tanulók fáradtabbak voltak, mint a másik két feladatsor megoldásánál. Ez abból látszik, hogy keveset írtak, és élvezettel rajzoltak. Mivel keveset írtak, lényeges, hogy *mit*. Az értékelésnél ezért másféle szempontokat választottam, mint az előzőekben:

2.

a) A témát, a mondanivalót emelte ki:	1 t. 4,34%	7 t. 33,33%
b) Rövid tartalmat írt:	4 t. 17,34%	3 t. 14,00%
c) Csak hangulatot jelölt:	5 t. 21,73%	2 t. 9,52%
d) Csak formai elemet vett észre:	3 t. 13,04%	1 t. 4,76%
e) Több jó észrevétele van (pl. mondanivaló, hangulat):	10 t. 43,48%	1 t. 4,76%
f) Rossz megjegyzése van:	0 t. —	5 t. 23,80%
g) Ismétli a verset:	0 t. —	2 t. 9,52%

Nézzük meg, hogy a kétféle vers közül melyiket választották a tanulók!

Időkék dal:	6 t. 26,08%	9 t. 42,85%
Nyári rajz:	17 t. 73,91%	10 t. 47,61%
Mindkettő:	0 t. —	2 t. 9,52%

Vajon mi lehet az oka, hogy többen választották Nemes Nagy Ágnes versét mindkét osztályból? Feltűnően sokan a kísérleti osztályból (majdnem a létszám kétharmada). Talán már arra gondoltak olvasás közben, hogy mit lehet majd leírni az olvasott versről? Vagy konkrétabbnak találták, mint Kis Dénes egyszerű Időkék dal-át?

Érdekes a tanulók zene (dal) választása a vershez.

3. a) Zeneművet választott:	8 t. 34,78%	0 t. —
b) Dalt választott:	9 t. 39,13%	9 t. 42,85%
c) Semmit sem választott:	6 t. 26,08%	12 t. 57,13%
B) a) A választott mű megfelel a képnek (témájában, hangulatában vagy mindkettőben):	15 t. 65,21%	3 t. 14,28%
b) Nem megfelelő zenét (dalt) választott:	2 t. 8,69%	6 t. 28,57%
4. a) Választásának indoklása jó:	15 t. 65,21%	2 t. 9,52%
b) Választásának indoklása rossz:	2 t. 8,69%	1 t. 4,76%
c) Nem írt indokot:	0 t. —	6 t. 28,57%

Szembetűnő ismét, hogy a kontrollosztály tanulói közül senki sem nevezett meg zenét. Természetes, hiszen nem hallgattak annyi zeneművet, nem foglalkoztak olyan zeneelemzéssel, mint a kísérleti osztály tanulói.

5. a) Műalkotást keresett:	4 t. 17,34%	0 t. —
b) Rajzolt:	17 t. 73,91%	20 t. 95,23%
c) Sem képe, sem rajza nincs:	1 t. 4,34%	0 t. —
d) Képet is választott, rajzot is:	1 t. 4,34%	1 t. 4,76%
B) a) Képe (rajza) megfelel a versnek:	16 t. 69,56%	10 t. 47,61%
b) Képe (rajza) nem felelt meg a versnek:	6 t. 26,08%	10 t. 47,61%
6. a) A műalkotás választásának indoklása jó:	3 t. 13,04%	0 t. —
b) A műalkotás választásának indoklása rossz:	0 t. —	0 t. —
c) Nem írt indokot:	1 t. 4,34%	0 t. —

Mindkét osztály tanulói többségükben rajzoltak, néhányan kerestek csak műalkotást a kísérleti osztályból.

Nem fogadtam el jó rajznak azt a munkát, amely túlságosan primitív, elnagyolt, csak egy jelentéktelen részletet emel ki. Sajnos, ilyen elég sok akadt mindkét osztályban. Ezt a tényt egyértelműen a tanulók fáradtságának tulajdonítom.

Hogy a tanulók igénylik, megértik, élvezik a szépet, értékeset az irodalomban, zenében, képzőművészetben egyaránt, az nyilvánvaló. De a „szép” megértésére, élvezésére tanítanunk kell őket. Minél előbb kezdjük ezt a munkát, annál jobb. Nagyon jó volt látni, hallani, hogy egy-egy tárlatlátogatáson, zenehallgatáson milyen érdeklődéssel, nagy figyelemmel vesznek részt a tanulók, hogy csillan fel a szemük, ha egy-egy ismerős művel, ismert művész új művével találkoznak. Áradt belőlük a mondánivaló, vitatkoztak, érveltek igazuk mellett, és azután siettek a könyvtárba olyan képeket, könyveket keresni, amelyekkel másnap büszkélkedhetnek, bizonyíthatnak. Hallgat-

ták a rádiót, kinek lemezjátszójuk, lemezük volt, azon hallgattak zenét. Elhozták a lemezt az iskolába is, hogy a többiek is hallgathassák, amit választottak.

Az új tanterv sokféle módot ad a hatékonyabb esztétikai nevelésre, melyeket érdemes nagyon aktívan kihasználni. Kísérleti munkánkban ezeket a lehetőségeket keressük. Az eddigi eredményeink arra engednek következtetni, hogy az alsó tagozatos tanulók sokoldalú esztétikai nevelése igen jól megoldható, mert az irodalmi művekhez szervesen kapcsolhatók a rokon tartalmú képzőművészeti és zenei alkotások. Ez a munka elmélyíti, a tanulók számára is érdekessé, a szokásosnál izgalmasabbá teszi az anyanyelvi órákat. Többet ismereteket, többet jártasságokat kapnak anélkül, hogy az anyanyelvi nevelésre szánt időt ezzel megrövidítsék.

KIRSCHNER JÓZSEFNÉ

Szeged

Pályaválasztási munka a napköziben

Napközis csoportom heterogén összetételű. Általában három évig vannak nálam a tanulók – 6. osztályos kortól a 8. osztály végéig. Mivel ez az időszak a pályairányulás szempontjából jelentős, tevékenységemben kiemelkedő szerepet kap a pályaválasztás segítése.

Munkámat a 6. osztályos tanulók alapos megismerésével kezdem. Az osztályfőnökök véleményének meghallgatása után, felhasználva a napközi oldottabb, kötetlenebb légkörét, megfigyelem a gyermekek hajlamait, készségeit, képességeit. Erre a különböző színes foglalkozások, programok tág teret nyújtanak. Néhány hónap alatt világossá válik, hogy egy-egy tanuló melyik tárgyat szereti, melyiknek a tanulása okoz nehézséget, s mivel szeret foglalkozni szabad idejében.

A megfigyelés további lehetőségét a családlátogatás nyújtja. Végigjárva tanulóim otthonát feljegyzéseket készítek a szerzett tapasztalatokról. Képet nyerek arról, hogy milyen a szülői ház légköre, viszonya az iskolához, milyen fokú a gyermekek rendszertete, érdeklődési iránya. Van, ahol az olvasás kerül előtérbe, máshol a barkácsolás, gyűjtés stb. Beszélgetések során kiderült, hogy a legtöbb gyermeknek van valamilyen elképzelése a jövőjéről, de ezek még naiv elképzelések.

Felmérő kérdések után meglepett az, hogy sok 6. osztályos gyermek nincs tisztában azzal, hogy mivel foglalkoznak a szülei. Többségük csak azt tudja, hogy gyárban vagy üzemben dolgozik. Érdekes képet kaptam arról is, hogy mennyire hiányos az önismeretük. Ilyen kérdésekre: – Milyen jó tulajdonságod van? Mi a hibád? – szinte alig akadt, aki érdemlegesen válaszolt.

Kihasználva a három év adta lehetőségeket, munkatervemben a pályairányulás segítését fokozatosan három évre tervezve végzem.

A tanulmányi munkánál elért sikerek, kudarcok, túlzott energiaráfordítás vagy gyors teljesítőképesség, akaraterő, kitartás vagy ezek hiányának felismertetése segíti a tanulók önismeretének a fejlődését. A kulturális, a manuális foglalkozások is segítenek a tehetség megítélésében nemcsak engem, hanem a gyermeket is. Ez kiegyensúlyozottabb személyiségformálásra és motiválásra ad lehetőséget. A kulturális foglalkozások tág körű színes programja – ahol sok esetben a gyermek tevékenyen vesz részt, – formálja bizonyos képességek, készségek kifejlődését. Az öntevékeny feladatvállalások a gátlásos tanulókból sok esetben határozott, cselekvőkész embereket fejlesztenek.